

ಸಮಾಜದ ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಿಗೆ ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಎಂದರೇನು ಎಂದು ಬೋಧಿಸುವುದು

ಫರಾ ಫಾರೂಕಿ

ದೆಹಲಿ ಕೋಟಿಯ ನಗರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸರ್ಕಾರಿ ಅನುದಾನಿತ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಆಗಿ ನಾನು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಢ ಶಾಲಾ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿನ ಶೇ 60ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಮಕ್ಕಳು ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಕಡುಬಡವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಶಾಲಾ ಸಮುದಾಯದ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯಳಾಗಿ ನಾನು, ಬಹಿಷ್ಕರಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಮನ್ವಯದ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತೇನೆ. ಲರ್ನಿಂಗ್ ಕರ್ವ್ ಸಂಪಾದಕರು ಒಂದು ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆದು ಕೊಡುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ವಿನಂತಿಸಿದರು. ನಾನು ಮಕ್ಕಳ ಕಡುಬಡತನ ಮತ್ತು ಕೆಳ ದರ್ಜೆಯ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಬರೆಯಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಓದುಗರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಶಿಕ್ಷಕರಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ನವೆಂಬರ್ 2012ರಲ್ಲಿ ನಾನು ಈ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಕೆಲವು ತರಗತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಡೆಸಿದ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ತೋರಿತು.

ಇಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಿತ ಗುಂಪಿನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು 8ನೇ ತರಗತಿಗೆ ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದು, ಅವರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಬೇಕಾದ ವಿಷಯವು ಶಾಲೆಯು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿ / ಸಿಬಿಎಸ್‌ಇ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಒಂದು ಭಾಗವಾದ 'ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಡುವುದು' (Marginalisation) ಎನ್ನುವ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ನಾವು ಮೂಲ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನ ಎನ್ನುವ ಎಂಟನೇ ತರಗತಿಯ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದ (ನವ ದೆಹಲಿ, ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿ, 2008) ಒಂದು ಭಾಗವಾದ "ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಡುವುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು" ಎನ್ನುವ ಒಂದು ಪಾಠವನ್ನು ಬೋಧಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ವಿವರಿಸಿರುವ ಸಂಭಾಷಣೆ ಹಿಂದಿ - ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ - ಉರ್ದುವಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಸಂಭಾಷಣೆ. ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕಿಯಾದ ನಾನು ಯಾವಾಗಲೂ ಉನ್ನತ ಶಿಕ್ಷಣದವರಿಗೆ ಪಾಠ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಪರೂಪಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ವೃತ್ತಿನಿರತ ಶಿಕ್ಷಕಿಯಾಗಿ ಶಾಲಾ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪಾಠ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಅಲ್ಪಕಾಲೀನ

ಅನುಭವವು, ದೆಹಲಿಯ ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಡುಬಡವ ವರ್ಗದವರಿಗೆ, ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಎಂದರೇನು ಎಂದು ಬೋಧಿಸುವಾಗ ನಾನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಉಭಯ ಸಂಕಟದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ನಾನು ನಿಮ್ಮೊಂದಿಗೆ ಅದನ್ನೇ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗಿನ ನನ್ನ ಒಡನಾಟವು ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಾನು ಆಲೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿದವು. ಈ ಪಾಠವು ಕಡೆಗಣಿತ ಕಡು ಬಡವರಾದ ಇವರಿಗೆ ಇತರ ಗುಂಪುಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದಾಗ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನವೇನು ಎಂದು ಚಿನ್ನಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಹಾಯ ಮಾಡಬಹುದೇ? ತಮ್ಮ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ತರಲು ಇರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಆಲೋಚಿಸಲು ಇದು ಹುರಿದುಂಬಿಸಬಹುದೇ? ಬದಲಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಗಳ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಏಜೆನ್ಸಿಗಳ ಪಿತೂರಿಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಇವರ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಬಹುದೇ? ಯಥಾಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮೌನವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಭಯಪಡಿಸಬಹುದೇ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾದ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಧೈರ್ಯಗೆಡಿಸಬಹುದೇ? ಇದಕ್ಕೂ ಮಿಗಿಲಾಗಿ, ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಬಹುವಿಧದ ಅಸ್ಥಿತ್ವಗಳು ಇರುವುದರಿಂದ, ಯಾವುದೇ ಸಮಾಜವನ್ನು ಇದು ವರ್ಗ, ಜಾತಿ, ಅಂಗ, ಭಾಷೆ, ಧರ್ಮ ಎಂದು ಬಹು ವಿಧದ ಗಣನೆಗಳನ್ನಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಬಹುದು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸಲು ನಾವು ಜಿನ್ನ, ಹಾಗೂ ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಅಸ್ಥಿತ್ವಗಳಿಂದಾಗಿ ಅನಾನುಕೂಲಗಳು ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚುವ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್ಭೇದನೀಯ ಅಸ್ಥಿತ್ವಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಲೇಖನದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತೇನೆ.

ತರಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಹಿನ್ನೆಲೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ, ಬಿಹಾರ ಮತ್ತು ರಾಜಾಸ್ಥಾನದ ಕುಶಲ ಮತ್ತು ಅರೆ ಕುಶಲ ಕೆಲಸಗಾರರ ವಲಸೆಗಾರ ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಬಂದವರಾಗಿದ್ದರು. ಇದ್ದ ಇಷ್ಟತ್ತು

ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಆರು ಮಕ್ಕಳು ಮಾತ್ರ ಬಾಲಕಿಯರಾಗಿದ್ದರು. ಕನಿಷ್ಠ ಹದಿನೈದು ಬಾಲಕರಾದರೂ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಆದಾಯಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗಲು ಸಣ್ಣ ಕಾರ್ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವವರಾಗಿದ್ದು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಆದಾಯ ತರುವ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಾದ ಶರ್ಟ್, ಕೈ ಚೀಲಗಳು, ಕ್ಲಿಪ್‌ಗಳು, ಪರ್ಸ್‌ಗಳು ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಗಳ ಪ್ಯಾಕಿಂಗ್ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ತಂದೆತಾಯಿಯರಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲ ಪುರುಷ ಸಂಬಂಧಿಕರು ಮಾತ್ರವೇ ಇದ್ದು ಅವರೊಂದಿಗೆ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗುಣಾತ್ಮಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದ ಅನೇಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ಕೊಳಕು ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳೇ ಕೆಲಸದ ತಾಣ ಹಾಗೆಯೇ ವಾಸಿಸುವ ಸ್ಥಳವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದವು. ಇದನ್ನು ಮನೆಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದಾದರೆ, ಅವರ ಮನೆಗಳು ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳಾದ ನೀರು, ಆರೋಗ್ಯ, ಆಟವಾಡಲು ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಶೌಚಾಲಯದ ಲಭ್ಯತೆಯಿಂದ ವಂಚಿತವಾಗಿದ್ದವು.

ಪಾಠದ ರಚನೆಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ನಾನು ಆದಿವಾಸಿಗಳು ಹೇಗೆ ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆಂಬುದನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತ ನನ್ನ ಪಾಠವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲ ನಾವು ಚರ್ಚಿಸಿದ ಅನೇಕ ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಇದರಿಂದಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅವಕಾಶಗಳು ಹಾಗೂ ಪ್ರವೇಶಾವಕಾಶಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಇದರ ಮೂಲಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಮೂಲೆಗುಂಪು ಆಗುವುದು ಅಥವಾ ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಎಂದರೆ ಏನು ಎಂಬುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ತಮ್ಮ ನಿಜ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಇದರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿರೀಕ್ಷೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವರು ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಡುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರು:

- “ಒಮ್ಮೆ ನಾವು ಸೇಂಟ್ ಜಾರ್ಜ್ ಶಾಲೆಗೆ ಒಂದು ಪಂದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಪುಟ್ಟ ಮಕ್ಕಳೂ ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮಗೆ ಏಕೆ ಈ ರೀತಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ? ನಾವೂ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇವೆ ಆದರೆ ಕಲಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ನಾವು ವಿಫಲರಾಗಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು ನಮಗೆ ದುಃಖವಾಯಿತು.”
- ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಮಕ್ಕಳು ‘ಸಡಕ್’ ಎನ್ನುವ ಬದಲು ‘ಸರಕ್’ (ಡಕಾರದ ಮೆದುವಾದ ಉಚ್ಚಾರಣೆ) ಎಂದಾಗ ಅವರು ನಗೆಪಾಟಲಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.”

ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರ ಕಡೆಗಣನೆಯ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಠ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು

ಹೋಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಹಳಷ್ಟು ವಿಷಯಗಳಿದ್ದವು:

- “ಮುಸ್ಲಿಮರನ್ನು ಬಹಳ ಕೀಳಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ.”
- “ಹಿಂದೂಗಳು ಮತ್ತು ಮುಸ್ಲಿಮರು ಜಗಳವಾಡಿ ಆ ಪ್ರಕರಣ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಮುಸ್ಲಿಮರನ್ನು ಹೀನಾಯಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೂಗಳು ಮೊಕದ್ದಮೆಯನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆ.”
- “ಚಲನಚಿತ್ರದ ಬಳನಾಯಕರನ್ನು ಮುಸ್ಲಿಮರನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.”
- “ಒಮ್ಮೆ ನನ್ನ ನೆರೆಮನೆಯಾಕೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದರು; ಇತರ ಸಮುದಾಯದವರು ಅವಳಿಗೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೊಡಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ಒಂದು ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿಲ್ಲ ಅವಳು ಬಹಳಷ್ಟು ಅವಮಾನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಮುಸ್ಲಿಮರಾಗಿರುವುದೇ ಒಂದು ಪಾಪವೇ?”
- “ಎಲ್ಲೆಯಾದರೂ ಬಾಂಬ್ ಸಿಡಿದರೆ, ಮುಸ್ಲಿಮರನ್ನೇ ಮೊದಲಿಗೆ ಹೆಸರಿಸುವುದು.”
- “ಮುಸ್ಲಿಂ ಮಹಿಳೆಯರು ಬುರ್ಖಾ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಹೋದರೆ, ಮುಸ್ಲಿಮೀತರರಂತೆ ಇರದ ಅವರ ವಿಭಿನ್ನತೆಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆಯಿಂದ ಕಾಣಲಾಗುತ್ತದೆ.”
- ನಾವು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಎಲ್ಲಾ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಹೋದರರಿಗೂ ಮುಸ್ಲಿಮರಿಗೂ ಕಿರುಕುಳ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿದೆ. ಏನಾದರೂ ಅವಘಡಗಳು ಘಟಿಸಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮುಸ್ಲಿಮರನ್ನೇ ನಿಂದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚಲನಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಮುಸ್ಲಿಮರನ್ನೇ ಅಪರಾಧಿಗಳನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.”
- “ಮುಸ್ಲಿಂ ಕುಟುಂಬಗಳು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ದುರ್ಬಲರು; ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರು ಶಾಲೆಯನ್ನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲೆಯೇ ಬಿಡುವಂತಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಸೇರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.”
- “ಗುಜರಾತ್‌ನಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಮರು ಕ್ರೌರ್ಯ ಮತ್ತು ದೌರ್ಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಯಾರೂ ಮುಂದೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಹೀಗಾಗಲು ಕಾರಣ ಯಾವ ಮುಸ್ಲಿಮರೂ ಸರ್ಕಾರೀ ನೌಕರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ.”

ಮಕ್ಕಳ ಈ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದಾಗ, ಅವರ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅನುಭವಗಳನ್ನೇ ಗುಂಪಿನ ಅನುಭವಗಳನ್ನಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿರುವುದು ನಮಗೆ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಠ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ಸಚ್ಚರ ಸಮಿತಿಯ ವರದಿಯು ಅವರ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಅನುಮೋದಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇದು, ಸಂಪೂರ್ಣ

ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಮುದಾಯದ ಅನುಭವಗಳೊಂದಿಗೆ ಇದನ್ನು ಸರಿದೂಗಿಸಿ ನೋಡುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿತು. ಇವರ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿತ್ತು: ಹಿಜಾಬ್ ಮತ್ತು ಬುರ್ಖಾ ಬಳಸುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಪೂರ್ವಗ್ರಹದ ಅನುಭವಗಳು, ಸರ್ಕಾರವು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾದ ನ್ಯಾಯಾಲಯ, ಪೋಲಿಸು ಠಾಣೆಗಳಲ್ಲಿನ ತಾರತಮ್ಯದ ಅನುಭವಗಳು, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿನ ಅವಕಾಶಗಳ ಕೊರತೆ ಮುಂತಾದವು. ಕೆಲವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ-ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನದೊಂದಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು.

ನಾನು ನಡೆಸಿದ ಸಂವಾದ ಮತ್ತು ಪರಸ್ಪರ ಒಡನಾಟದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿದ್ದು, ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹರಡಿರುವ ಸಾಮುದಾಯಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಅರಿವು ಮಾತ್ರ ಎಂದು ನನಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಆಗ ನನ್ನನ್ನು ನಾನೇ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಆಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆಂದರೆ: ಇವರ ಮುಸ್ಲಿಂ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಈ ಸಮುದಾಯವು ಬೃಹತ್ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಚನೆಯೊಳಗಿನ ಬಲಪಶು ಎಂಬ ಇವರ ಅರಿವು ಅವರಿಗೆ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಮೂಡಿಸಿ ಮುನ್ನಡೆಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆಯೋ, ಅಥವಾ ಅವರ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತದೆಯೋ? ಅಥವಾ ಅನಾನುಕೂಲತೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚುಪಟ್ಟು ಆಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ಮಕ್ಕಳು ಒಳಗಾಗಿ ತಾವು ಕಡೆಗಣನೆಗೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಹಲವಾರು ಅಂಶಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೆಣೆದುಕೊಂಡಿರುವುದರ ಫಲ ಎನ್ನುವಂತೆ ನೋಡುವರೋ? ಭಾರತೀಯ ಮುಸ್ಲಿಮರನ್ನು ಎಲ್ಲೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಲವೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಮುಸ್ಲಿಮರು ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಕಡೆಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ವಾದವನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದಾದರೂ ಈ ಮುಸ್ಲಿಂ ಕೆಲಸಗಾರ-ಮಕ್ಕಳ ಕಡೆಗಣನೆಗೆ ಅವರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಂಶವೊಂದೇ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ?

ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಮಕ್ಕಳ ಅಜ್ಜಿಯಾದ ಗುರುತನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗೆ ಏಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಅಧಿಕಾರವಿರಬೇಕು? ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಮಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತರಹದ ಅಸ್ಮಿತೆಗಳಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರಬಾರದೇ? ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಮಾಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರೆ, ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬಹು ಗುರುತುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುರುತನ್ನು 'ಗಟ್ಟಿ ನೆಲೆ'ಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಚಾಲನಾ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರಬಾರದೇ? ಆದರೆ ಇದು ಅವರ ಎದ್ದುಕಾಣುವ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರು ಎಂಬ ಗುರುತನ್ನು ವಿಶಾಲ ಗುರುತಿನ ಒಳಗೆ ಮುಳುಗಿಸಿ ಅದನ್ನು ಮಸುಕಾಗಿಸಿದಂತೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ, ಜನರ ಬಹುಮುಖ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ಬಲವಾದ

ಮುಸ್ಲಿಂ ಎನ್ನುವ ಗುರುತನ್ನು ಹೇರಿದಾಗ, "ಅದು ಅವರನ್ನು ಭನ್ನರನ್ನಾಗಿ" ಮಾಡಿದಂತೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವೇ?

ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು, ಅವರು ಅವರ ಸ್ಥಾನದ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾರಣವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು 'ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ' ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿರೋಧಿಸಲು ಉತ್ತೇಜಿಸಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಅವರ ಕಡೆಗಣನೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಎದುರಿಸುವಂತೆ ಅವರನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ ಬಡುವಾಗಲೇ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ವಾಗ್ದಾನವಿದೆ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಹೇಳಬೇಕಲ್ಲವೇ? ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಮತ್ತು ಯುವಜನರು (ಕಿಶೋರ/ಕಿಶೋರಿಯರು) ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ; ಅವರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಮಾತ್ರ, ಅವರಿಗೆ ಇತರ ಜನರ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಪರಕೀಯತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯ ಭಾವನೆಯು ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರಿರುವುದನ್ನು ಅವರ ಉತ್ತರಗಳಿಂದ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವರು ಒಬ್ಬರಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿರುವುದರ ವಿರುದ್ಧ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಹೋರಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಅವರು ತಾವೊಂದು ಸಮುದಾಯದ ಭಾಗ ಎಂಬ ಅರಿವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಬಹಳ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಇಲ್ಲ ಹಂಚಿಕೊಂಡ ನನ್ನ ಉಭಯಸಂಕಟಗಳು ನನಗೆ ಶಿಕ್ಷಕರ ಪಾತ್ರದ, ಸವಾಲುಭರಿತ, ನಿರ್ಣಾಯಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಮನಗಾಣುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಇದು ಎಸೆದ ಸವಾಲು ನನಗೆ ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪಾಠದ ವಿಷಯವನ್ನು ಅದೇ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಬೋಧಿಸಲು ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾಸವಾಯಿತು.

ಆದರೂ ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಅದರ ತಾರ್ಕಿಕ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ನಾನು ಬಯಸಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ನಾನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವ ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸದ ಸಂಘವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಈ ಮೊದಲು ನೆರವಾದ ಅನಿಲ್ ಸೇಥಿಯವರು, ಈ ಪರಸ್ಪರ ಸಂವಾದವನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ನನಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಕೆಳಗಿನದು ಅವರ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಎರಡು ತಾಸುಗಳ ಸಂವಾದದ ಆಯ್ದು ಭಾಗ.

ಶಿಕ್ಷಕರು (ಶಿ): ನಮಗಿಲ್ಲರಿಗೂ ಅನೇಕ ಗುರುತುಗಳಿವೆ. ಇವು ಯಾವುದೆಂದು ನೀವು ಹೇಳುವಿರಾ?

ಮಗು/ಮಕ್ಕಳು (ಮ): ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನೀಯರು ಹಾಗೆಯೇ ನಾವು ಮುಸ್ಲಿಮರೂ ಕೂಡ.

ಶಿ: ಹೌದು, ಹಾಗೂ ಇದರಂತೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಗುರುತುಗಳಿರಬಹುದು. ನೀವು ಬಹಾರದಿಂದ ಬಂದವರಾಗಿರಬಹುದು, ನಿಮಗೆ ನಿಮ್ಮದೇ ಆದ ಭಾಷೆ ಅಥವಾ ಭಾಷೆಗಳಿರಬಹುದು. ನೀವು ಹುಡುಗ ಅಥವಾ ಹುಡುಗಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆದಾಯದ ಮಟ್ಟಗಳೂ ನಿಮ್ಮ ಗುರುತಿಸುವಿಕೆಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರಬಹುದು, ಅಲ್ಲವೇ?

ಮ: ಹೌದು!

ಶಿ: ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಮುಸ್ಲಿಮರಾಗಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾವು ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ ಎಂದೇಕೆ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ? ಕೆಲವೊಂದು ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತಾ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನವನ್ನು ಮತ್ತು ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಬಾಲಕನು ಅವನ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲೇ ಕಡೆಗಣಿತನಲ್ಲ, ಆದರೆ ಕುಟುಂಬದ ಅಲ್ಪ ಆದಾಯದ ಕಾರಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲೇ ಅವನಿಗೆ ತಾನು ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟವನಂತೆ ಭಾಸವಾಗಬಹುದು. ಕಡೆಗಣನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಕೇವಲ ಒಂದೇ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಮೂಲಕ ಮಾತ್ರ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೇ?

ಮ: "ನಾವು ಮುಸ್ಲಿಮರು ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನವರು, ಹಾಗಾಗಿ ನಾವು ಕಡೆಗಣಿತರು."

ಶಿ: "ಕೆಲವೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ಮುಸ್ಲಿಮರನ್ನು ಒಂದು ಜಾತಿ ಗುಂಪು ಎಂದೂ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ." ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮುದಾಯವನ್ನೇ ಒಂದು ಜಾತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ಮೇಲು-ಜಾತಿ ಹಿಂದೂಗಳು ಕೆಳ ಜಾತಿಯವರೊಂದಿಗೆ ಅನುಸರಿಸುವ ಮಡಿ ಮೈಲಿಗೆ ಆಚಾರಗಳನ್ನು ಮುಸ್ಲಿಮರೊಂದಿಗೂ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ."

ಮ: "ಈ ಎಲ್ಲಾ ಮುಸ್ಲಿಮರೂ ಕಡೆಗಣನೆಯ ಬಲಪಶುಗಳು."

ಶಿ: "ಅವರು ಒಂದು ವೇಳೆ ಬಲಪಶುಗಳಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವರನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸುವವರು ಯಾರು?"

ಮ: "ಅವರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನೆರವು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ." (ಸುದೀರ್ಘ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಿತು)

ಶಿ: "ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಅನೇಕ ಮುಸ್ಲಿಮರು ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ (ದೇಶ ವಿಭಜನೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ). ಸರ್ಕಾರವು ಕಾಳಜಿ ವಹಿಸದಿರಲು ಇದೊಂದು ಕಾರಣವಿರಬಹುದೇ?"

ಶಿ: "ಎರಡು ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನ (ಕಡೆಗಣನೆ) ಗುರುತುಗಳು ಒಟ್ಟಿಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರ್ಯವೆಸಗಿದಾಗ, ಅನೇಕ ಅನಾನುಕೂಲತೆಗಳು ಉಂಟಾಗಬಹುದು."

ಮ: "ಕೆಲವೊಂದು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ತಪ್ಪಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಸ್ಲಿಮರು ಹೆಚ್ಚು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ."

ಮ: "ಕಡುಬಡತನವು ಅವರನ್ನು ಓದುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತದೆ."

ಶಿ: "ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇವರ ಯಾವ ಗುರುತು ಇವರನ್ನು ಅನಾನುಕೂಲತರ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದೆ?"

ಮ: "ಬಡ ದುಡಿಮೆ ವರ್ಗದ ಜನರಾಗಿರುವುದು ಮತ್ತು ಮುಸ್ಲಿಮರಾಗಿರುವುದು ಇವೆರಡೂ."

ಅನಂತರ ಕಡೆಗಣನೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಮಾರ್ಗೋಪಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆಯಾಯಿತು. ಬಹುತೇಕ ಮಕ್ಕಳು ಅವರ ವಿವಿಧ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನಾನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಅವರಿಂದ ದೊರೆತ ವಿಭಿನ್ನ ಉತ್ತರಗಳಿಂದ ಖಚಿತವಾಯಿತು. ಗುರುತಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವುದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಅವರ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಮೀರಿದ್ದಾದರೂ ಅವರ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಇರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ-ರಾಜಕೀಯ ಅಡೆ-ತಡೆಗಳ ಅರ್ಥವೂ ಅವರಿಗೆ ಆಗಿತ್ತು. ಅವರು ಪರಿಹಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಈ ಪರಿಹಾರಗಳು ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದು ಅಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿದ್ದರೂ, ಯಾವುದೇ ಹೊಸ ಕ್ರಮದ ನಾಂದಿಗೆ ಕನಸುಗಳೇ ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುಗಳಲ್ಲವೇ?

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ನಾನೂ ಅವರ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವಳು ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅವರು ನನ್ನೊಡನೆ ಮುಕ್ತ ಮತ್ತು ನೇರವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವರು ಎಂದು ಅಂದುಕೊಂಡಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಪರಸ್ಪರ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಯಾರನ್ನೂ ಹೀಗೇ ಎಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ಬಿಡುವ ಪರಿಸರವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅನಿಲರವರು ಖಚಿತಪಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಾದರು. ಇದು, ಒಬ್ಬ ಪರಧರ್ಮಿಯರು ತಮ್ಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಸಂಭವನೀಯ ವಿಮುಕ್ತಿಗಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ರಾಜಕೀಯ ಹೋರಾಟದ ಚಿತ್ರದ ಇಣುಕು ನೋಟ ಪಡೆಯಲು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ಚರ್ಚೆಯು ಸಹಾಯಕವಾಯಿತು:

ಮ: "ನಾವು ಒಂದು ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು"

ಮ: "ಹೌದು, ನಾವು ಮುಸ್ಲಿಮರಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ನಮಗೆ ಉದ್ಯೋಗ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಒಂದು ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು."

ಶಿ: "ಆದರೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬಹುತೇಕರು ಕಾರ್ಮಿಕ ವರ್ಗದವರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕಡೆಗಣನೆ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ನೀವು ಹೇಳಿದಿರಿ."

ಮ: "ಹೌದು, ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿರುವುದು ಅವರ ಕಡೆಗಣನೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ."

ಶಿ: "ಹಾಗಾದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ನೀವು ಹೇಗೆ ಸಂಘಟಿಸುವಿರಿ?"

ಮ: "ನ್ಯಾಯಪರ ವೇತನ ಪಡೆಯಲು, ವಾಸದ ಮನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಲು ಮತ್ತು ಕೆಲಸಗಾರರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಕೊಡಿಸಲು ನಾವು ಕಾರ್ಮಿಕ ವರ್ಗದವರನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸಿ ಚಳುವಳಿ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ."

ಶಿ: "ಜನಾಂದೋಲನ ಎಂದರೆ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಏನು? ಇದನ್ನು ನಾವು ಸಂಘಟಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಇದು ಹೇಗೆ ತಿರುವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು? ನಾವು ಅದನ್ನು ಮುಸ್ಲಿಮರಾಗಿ ಅಥವಾ ಕಾರ್ಮಿಕರಾಗಿ, ಇಲ್ಲವೇ, ಈ ಎರಡೂ ಆಗಿ ಸಂಘಟಿಸಬೇಕೆ?"

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಠ್ಯಕ್ರಮದ ಚೌಕಟ್ಟು - 2005ನ್ನು (ಎನ್‌ಸಿಎಫ್ - 05) ಆಧರಿಸಿ ತಯಾರಿಸಲಾದ ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ನಾನು ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳು, ಶಿಕ್ಷಕರು ವಿಭಿನ್ನ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಸಂವಾದಿತ ಅರ್ಥೈಕೆಯನ್ನು ಹೊರತರಲು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧನಗಳೆಲ್ಲ ಕೇವಲ ಒಂದು ಸಾಧನವಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಅಂತೆಯೇ ಉಳಿಯಬೇಕು. ಹಿಂದೂ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರು ಮತ್ತು ಅನುಕೂಲಸ್ಥ ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿನ ಒಬ್ಬ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಸಮುದಾಯದವು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸವಾಲುಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಲು ಮತ್ತು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಲ್ಲಿ

ಸಹಮತವನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ವಿಷಯದ ಪಾಠವನ್ನು ಬೋಧಿಸಬಹುದು.

ಎನ್‌ಸಿಇಆರ್‌ಟಿ ಆರು, ಏಳು ಮತ್ತು ಎಂಟನೇ ತರಗತಿಗಾಗಿ ಬಳಸುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಜೀವನ ಭಾಗ 1, 2 ಮತ್ತು 3, ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ-ರಾಜಕೀಯ ಕಡೆಗಣಿಸುವಿಕೆ ಎನ್ನುವ ಪಠ್ಯವನ್ನು ಸೇರಿಸಿರುವ ಅದರ ರಚನೆಕಾರರು ಬಹಳ ವಿವೇಕಶಾಲಿಗಳು. ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಒಂದರ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೊಂದು ವ್ಯಾಪಿಸುವ ಮತ್ತು ಅಂತರ್ಲೀನವಿರುವ ಗುರುತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ವರ್ಗ ಅಥವಾ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಧರ್ಮವು ಸಮಾನ ಅಥವಾ ಅಸಮಾನವಾಗಿರಬಹುದು. ಕೆಳಜಾತಿಯವರು ಅಥವಾ ಮುಸ್ಲಿಮರು ಕೆಳವರ್ಗದವರಾಗಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಇವೆ (ಒಂದರೊಟ್ಟಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಮತ್ತು ಸಮಾನವಾದ) ಅಥವಾ ಹೀಗೆ ಆಗಿರದ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ ಇವೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ, ಅನೇಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಶೀಲನೆಗಳು, ತೋರಿಸಿರುವಂತೆ ಮುಸ್ಲಿಮರಾಗಿದ್ದು, ಬಡವರಾಗಿರುವ ಮತ್ತು ಹಲವಾರು ಇನ್ನಿತರ ಅನಾನುಕೂಲತೆಗಳಿಂದ ಸವಾಲನ್ನು ಎದುರಿಸುವ ಸಂದರ್ಭವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ದಲಿತ, ಮುಸ್ಲಿಂ, ಆದಿವಾಸಿ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾನುಕೂಲತೆಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸೇರಿ ಹೆಚ್ಚಾದ ವಾಸ್ತವತೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಬೇಕು.

ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು

ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿರುವ ತರಗತಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ಇಲ್ಲಿ ನಾನು ಹಂಚಿಕೊಂಡಿರುವ ನನ್ನ ಪರ್ಯಾಯೋಚನೆಗಳನ್ನು ನನ್ನೊಂದಿಗೆ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಹದಿನ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಈ ಲೇಖನದ ಸಂಪಾದನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಅಜೀಂ ಪ್ರೇಂಜಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸ ಶಿಕ್ಷಣದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾದ, ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತ ಮತ್ತು ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಯಾದ ಅನಿಲ್ ಸೇಥಿಯವರಿಗೆ ನನ್ನ ಆತ್ಮೀಯ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಫರಾರವರು ನವ ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜಾಮಿಯ ಮಿಲಿಯಾ ಇಸ್ಲಾಮಿಯಾ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೇ ದೆಹಲಿಯ ಕೋಟಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಮುಸ್ಲಿಮ್ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಸರ್ಕಾರಿ ಅನುದಾನಿತ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಆಗಿಯೂ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಇವರು ಜೈಪುರದ ಶಿಕ್ಷಾ ವಿಮರ್ಶಾದಲ್ಲಿ "ಸ್ಕೂಲ್ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ಕಿ ಡೈರಿ ಕೆ ಕುಚ್ ಪನ್ನೇ"(ಶಾಲಾ ಮ್ಯಾನೇಜರ್ ನ ಡೈರಿಯ ಕೆಲ ಪುಟಗಳು) ಎನ್ನುವ ಲೇಖನಾ ಸರಣಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರನ್ನು farah.farooqi@rediffmail.com ಇಲ್ಲಿ ಸಂಪರ್ಕಿಸಬಹುದು. ಅನುವಾದಕರು: ಸುಧಾ ಎಚ್.ಜಿ. ಪರಿಶೀಲನೆ: ಇನಿ ಪೆರಿಯೋಡಿ.